

Nadácia Ekopolis podporuje enviroprojekty s pridanou hodnotou

Od svojho vzniku, v roku 1991, podporila Nadácia Ekopolis 2 096 projektov na celom Slovensku, v celkovej sume vyše 241 miliónov korún. V minulom roku to bolo 107 projektov, vo výške 15 miliónov korún. Poslaním nadácie je pôsobiť ako stabilný a transparentný finančný zdroj pre všetkých, ktorým nie je ľahostajný vývoj občianskej spoločnosti a chcú prispievať k ochrane životného prostredia, kultúrneho a prírodného dedičstva. Jej hlavným nástrojom sú otvorené grantové programy. Nadácia má celoslovenskú pôsobnosť a je súčasťou medzinárodného združenia Environmental Partnership for Sustainable Development, ktoré spája nadácie v Bulharsku, Česku, Maďarsku, Poľsku, Rumunsku a na Slovensku. (Pozri www.ekopolis.sk)

Nadácia Ekopolis ponúka v súčasnosti 10 grantových programov k vyššie uvedeným témam. V posledných rokoch otvorila nadácia niekoľko programov s podporou firemných partnerov, so zameraním na starostlivosť o verejné priestranstvá a zeleň, čo dokumentuje aj zvyšovanie záujmu firiem o tému životného prostredia. Medzi programy, ktoré nadácia spravuje už viac ako rok, patria Greenways, PrieStory a Ľudia pre stromy. Svojím poslaním sa prihovárajú cieľovým skupinám – občanom, mimovládny organizáciám, školám, obciam a pod.

Pridanou hodnotou týchto programov je, že podporujú zapojenie občanov do zlepšovania prostredia, v ktorom žijú, a tým zvyšujú ich účasť na verejných – spoločných veciach.

Finálne podoby projektov vznikajú ako spoločný výsledok stretávania sa žiadateľov s občanmi a partnermi (samospráva, podnikatelia, architekti a pod.) od plánovania až po realizáciu a ich budúcnosť – či upravených verejných PrieStorov, obnovených a bezpečných Greenways, rovnako ako aj zrevitalizovaných zelených plôch, ktoré svedčia o tom, čo dokážu Ľudia pre stromy. Nemenej cenné je, že každý z programov má svojich firemných partnerov, bez pomoci a pochopenia ktorých by nemali programy svoje ďalšie vyhlásené kolá a nevytvárali tak príležitosti pre všetkých, ktorým záleží na kvalite nášho života, vrátane občianskeho.

Program Greenways – Cesty pre zdravší život

Greenways („zelené cesty“, z angl.) sú cesty pre bi-

cyklovanie, prechádzky, in-line korčuľovanie, pre vozičkárov aj pre koničkárov a pod. Ich prvoradým poslaním je vytvoriť podmienky pre aktívny pohyb obyvateľov a podporiť nemotorovú dopravu v danej lokalite. Okrem toho, že motivujú ľudí k zdravému pohybu, podnecujú tiež spoluprácu miestnych partnerov a významnou mierou prispievajú k podpore turistiky a ochrane prírodného a kultúrneho dedičstva. Greenways majú v Európe dlhoročnú tradíciu a stali sa bežnou súčasťou dopravnej a rekreačnej infraštruktúry v mestách a na vidieku. Veľký pokrok v budovaní a vyznačovaní greenways urobili naši západní susedia v Čechách a na Morave.

Nadácia Ekopolis už štvrtý rok vyhlasuje grantový program Greenways. Medzi Bratislavou a Moravským Sv. Jánom, pri Turčianskych Tepliciach, na sídlisku Radvaň v Banskej Bystrici a v Prešove vzniklo v rámci Greenways 2006 spolu 115 km trás, ktoré budú slúžiť ľuďom na rekreáciu, šport a nemotorovú dopravu. Projekty majú byť ukončené a slávnostne otvorené do konca marca 2007. Od vyhlásenia programu (v r. 2004) bolo upravených 175 km zelených trás.

Z posledne podporených projektov v rámci Greenways 2006 spomeňme projekt AŠK Interu Bratislava s názvom *Nové vyznačenie a vylepšenie Moravskej cyklistickej cesty*. Na trase medzi Bratislavou a Moravským Sv. Jánom, dlhej 72 kilometrov, pribudnú nové značky, informačné tabule a budú zrekonštruované prístrešky. Trasa sa zároveň začlení do systému Iron Curtain Greenway (Greenway železnej opony), čo je diaľková cyklistická trasa pozdĺž hranice medzi bývalým východným a západným blokom.

Združenie Kostitras z Prešova už ukončilo projekt *No limits greenway*. Na slovenské pomery unikátny projekt, ktorý vytvorí podmienky pre aktívny pohyb vozičkárov z Prešova. Združenie Kostitras vytipovalo vhodné trasy a spolu s vozičkármi ich otestovalo. Najlepšie z trás vyznačilo a vybudovalo na nich infraštruktúru. Spolu s ďalšími organizáciami v meste vytvorilo ďalšie podmienky, ktoré uľahčia hendikepovaným ľuďom dochádzať na túto trasu. (www.greenways.sk)

PrieStory – miesta, ktoré spájajú ľudí

Parky, ihriská, plochy medzi panelákmi, sivé, nevyužívané miesta v blízkosti našich domovov a ďalšie verejné priestory sú často zanedbané. Patria

Otvorenie cyklotrasy B. Bystrica – Zvolen (2005), foto: J. Roháč totiž všetkým a súčasne nikomu. Ale miesta, ktoré nás obklopujú, nás aj ovplyvňujú. Ak nám na nich záleží, môžeme ich zmeniť. Každé upravené miesto má potom svoj príbeh ľudí, ktorí mu dali novú „tvár“.

Začiatkom roka 2005 začala Nadácia Ekopolis grantový program PrieStory. Jeho cieľom je podporovať účasť ľudí na plánovaní, vytváraní a skrášľovaní verejných priestorov v blízkosti ich domova. Tematicky je program zameraný na parky, ihriská, nábrevia, malé tržnice, menšie objekty na námestiach, priestranstvá medzi obytnými domami a iné vhodné, nevyužívané plochy. Program je špecičický tým, že podporuje nielen úpravu verejných priestranstiev, ale najmä plánovanie týchto úprav obyvateľmi. Pre zapojenie obyvateľov sa využívajú plánovacie víkendy, počas ktorých zhodnotia vybraný priestor, stanovia si, na čo by im mal slúžiť a ako bude vyzerať. Ich návrhy, ktoré sa objavujú v ankete a zaznejú počas diskusie, spracuje architekt. Participatívne plánovanie a vytváranie verejných priestorov je využívané po celom svete a na základe skúseností z Českej republiky ho začala v rámci programu PrieStory podporovať aj Nadácia Ekopolis.

„Domov býva v našich predstavách často ako malý svet ohraničený stenami našich bytov. V skutočnosti, čím viac života, stretnutí sa a odohráva na uliciach, námestiach, ihriskách a parkoch, tým lepšie pre dobré medziľudské vzťahy, dôveru, dobrý pocit z miest, kde bývame. Takéto miesta vznikajú z úprimnej snahy ľudí, ktorí potom hľadajú vo svojom okolí spojencov, aby svoj zámer mohli uskutočniť. A práve o tých nám v programe PrieStory ide,“ vysvetľuje riaditeľ Nadácie Ekopolis Peter Medveď. Program PrieStory okrem finančnej pomoci ponúka jeho žiadateľom aj konzultácie lektorov z organizácie Partners for Democratic Change Slovakia (PDCS) Bratislava.

PrieStory 2005 - zrealizované projekty:

Žilina - premena nevyužívaného a zanedbaného priestoru za knižnicou na literárny parčík s miestami pre hry, oddych aj čítanie.

Zvolen - obnova verejného priestoru, ktoré bolo využívané v minulosti iba ako detské ihrisko, na priestranstvo, kde nájdu svoje miesto menšie aj väčšie deti, ich rodičia aj starší ľudia.

Nitra - úprava a revitalizácia nevyužívaného verejného

PrieStory (Rusovce 2006), foto: Z. Paulíniová

priestranstva v areáli bývalých Zberných surovín na sídlisku Chrenová v Nitre, na priestor pre oddych starších detí.

Bratislava - Petržalka - projekt revitalizácie zdevastovaného detského ihriska na Žehrianskej ulici v Petržalke, za aktívnej účasti ľudí bez domova.

Levice - premena priestoru pred materským centrom Medulienka, zdedenom po materskej škôlke, na moderné a bezpečné detské ihrisko - Čarovnú záhradu.

PrieStory 2006 - podporené projekty, plánované ukončenie na jar 2007:

Pezinok - vylepšenie zanedbanej záhrady pri materskej škôlke, na miesto stretávania sa a oddychu obyvateľov okolitých domov, rôznych vekových kategórií a záujmov.

Kežmarok - premena nefunkčného ihriska na verejné priestranstvo, slúžiace nielen škôlke pri materskom centre Slimáček, ale aj širokej verejnosti z okolia.

Bratislava - Rusovce - premena nevyužitej plochy uprostred Rusoviec na oddychové miesto pre verejnosť, v štýle rímskeho parčíka.

Nové Zámky - úprava priestorov na sídlisku, pri materskom centre Vlčík, na priestranstvo, ktoré bude slúžiť širokej verejnosti z okolia. Projekt bol už ukončený v decembri 2006.

Priestory 2006: Úspešné finále projektu v Rusovciach

Občianske združenie Natura Rusovce koncom roka 2006 úspešne ukončilo projekt Riman na Dunaji, na ktorý získali financie z programu Priestory 2006. Výsledkom ich snaženia sú dve pekne upravené plochy

Ľudia pre stromy - brigáda (Rajec 2006)

v Rusovciach - rímsky parčík a okolie zdravotného strediska. Projekt bol súčasťou širšieho projektu - *Zelenú Rimanom na Dunaji*, ktorý tiež podporila nadácia, v rámci ďalšieho programu - Ľudia pre stromy. Rusovčania pracovali na svojich projektoch od jari 2006. Najprv vyzvali členovia združenia miestnych obyvateľov, aby v ankete vyjadrili svoj názor na budúci vzhľad zelenej plochy pred miestnym úradom. Uskutočnili plánovací víkend, na ktorom zakreslili návrhy budúceho parčíka. Záhradná architektka Ing. Zuzana Hudečková na základe ich podnetov navrhla tri verzie budúceho parčíka a Rusovčania mohli hlasovať za jeden z nich. Na jeseň začali dobrovoľníci s pomocou obce - miestneho podniku Ruseko, budovať chodníky a sadiť stromy a kríky. Ďalšia výsadba sa uskutočnila pri zdravotnom stredisku. Celkovo pribudlo v Rusovciach 5 stromov a okolo 170 nových kríkov. Na jar 2007 pribudnú v parčíku ešte nové lavičky a drobné rímske prvky. Vlado Mokráň z

Natura Rusovce hodnotí projekt ako úspešný. „Veríme, že rímsky parčík bude po dobudovaní slúžiť ľuďom. Má na to všetky predpoklady - ideálna lokalita, záujem občanov, aj ochota prispieť k jeho plánovaniu a realizácii. (www.rusovskypark.sk/natura)

V 3. ročníku programu Priestory 2007 podporila Nadácia Ekopolis ďalších päť projektov, každý po 150 tisíc korún. V **Pruskom, Rajci, Rimavskej Sobote, Stančínskej Roztoke a Žiline** dostali ľudia šancu zrealizovať svoje projekty a zmeniť zanedbané verejné priestranstvá na príjemné a bezpečné miesta. Do uzávierky 3. ročníka programu prišlo 41 projektov z celého Slovenska. Celková požadovaná suma bola takmer 8 miliónov korún. (www.priestory.sk)

Program Ľudia pre stromy - pre tých, ktorým záleží na zeleni okolo nás

Program podporuje výsadbu prirodzených, vhodných drevín, plošné a vertikálne zazeleňovanie, ktoré zvyšuje estetickú hodnotu územia, rovnako aj záchratu vzácnych stromov, oživenie parkov, výsadbu zelene v okolí škôl, vo verejných záhradách a zveľaďovanie zelených plôch. Kladie veľký dôraz aj na aktívnu účasť verejnosti - od prípravy projektu, až po následnú starostlivosť o vysadenú zeleň a upravené plochy.

Cieľom programu je zvýšiť záujem ľudí o svoje okolie a zlepšiť životné prostredie výsadbou vhodných drevín alebo ich záchranou. V 1. ročníku tohto programu bolo podporených 20 projektov v hodnote 1 300 000 korún.

„Výsledkom 1. ročníka programu Ľudia pre stromy

je 6 504 vysadených stromov a kríkov, 19 zachránených vzácnych stromov a 19 obnovených zelených plôch škôl, škôlok, sídlisk či iných verejných priestorov po celom Slovensku,“ upresňuje Peter Medveď. (presný zoznam podporených projektov nájdete na: <http://www.ekopolis.sk/?lang=SK&cat=ef3930d4f4366071428cdbc3319bcefe>)

Nadácia Ekopolis vyhlásila v decembri 2006 ďalší ročník programu Ľudia pre stromy 2007. O podporu do výšky 80 tisíc korún na projekt sa mohli do 1. marca 2007 uchádzať mimovládne organizácie,

skupiny občanov, školy, obce, mestá a príspevkové organizácie. Zaujímavosťou programu je, že má aj svoju zamestnaneckú časť, v rámci ktorej partner programu plánuje podporiť najlepšie projekty svojich zamestnancov, zamerané na výsadbu zelene na verejných priestranstvách a v ich okolí. (www.ludiaprestromy.sk)

V marci plánuje Nadácia Ekopolis v spolupráci s REC-om vyhlásiť anketu **Strom roka 2007**. Zámerom spolupráce je nadviazať na tradíciu ankety, ktorej vyhlasovateľom (od r. 2003) bol REC Slovensko (Regionálne environmentálne centrum) z Bratislavy, MV SZOPK v Bratislave a ISA Slovensko (International Society of Arboriculture) a vytvoriť jej lepšie zázemie pre propagáciu a upozorniť výraznejšie na význam stromov pre naše životné prostredie a ich záchratu.

Henrieta Hrinková

Nadácia Ekopolis, Banská Bystrica
hrinkova@ekopolis.sk

Dokončenie zo str. 27

súvisiacich napr. s typológiou krajiny Slovenskej republiky, hodnotením krajinného rázu, vytvorením kritérií cieľovej kvality krajiny atď., bude potrebné zadať pracoviskám z akademickej sféry, vrátane VŠ.

Pre lepšiu koordináciu partnerskej spolupráce medzi MŽP SR a akademickou sférou by bolo potrebné, aby predstavitelia vysokých škôl a ďalších pracovísk akademickej sféry boli menovaní aj do Medzirezortnej komisie pre implementáciu EDoK, ktorá bola v r. 2006 vytvorená na MŽP SR. Podľa súčasného organizačného a rokovacieho poriadku sú jej členmi predstavitelia ústredných orgánov štátnej správy. Komisia si môže pre plnenie dohodnutých úloh prizvať externých poradcov a expertov, na zasadnutiach komisie však nemajú hlasovacie právo. Okrem toho, vystupujú len v úlohe odborníka - konzultanta a nie predstaviteľa vysokej školy/vysokých škôl, resp. inej akademickej organizácie.

O potrebe zabezpečiť kvalitu implementácie EDoK sa diskutovalo aj v rámci konferencie Krajina - Človek - Kultúra (3. - 4. máj 2006, Banská Bystrica). V jej záveroch bolo prijaté odporúčanie, aby sa vytvorila vedecká rada pre ochranu, manažment, plánovanie a tvorbu krajiny, ktorá by fungovala ako poradný a koordinačný orgán. Na národnej úrovni by takáto rada mohla pôsobiť pri MŽP SR a na regionálnej úrovni napr. pri samosprávnych krajoch. V radách by boli zastúpení predstavitelia Slovenskej akadémie vied, VŠ, odborných organizácií, MVO, predstavitelia ZMOS a ÚM SR a ďalších organizácií. Tým by sa urýchlil prenos vedeckých poznatkov do praxe a podporilo by sa vytváranie partnerstiev.

Ako príklad partnerskej spolupráce medzi MŽP SR a VŠ môžeme uviesť proces prípravy zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a programu jeho implementácie v podmienkach Slovenska. V priebehu r. 1992 až 2001 boli pre potreby MŽP SR vypracované na slovenských VŠ (napr. Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave a Fakulta architektúry Slovenskej technickej univerzity v Bratislave) výskumné projekty, ktoré slúžili ako podklad pre vypracovanie zákona, jeho vykonávacích predpisov a metodické usmernenie posudzovania vplyvov vybraných typov činností na životné prostredie. Samostatné projekty pre potreby MŽP SR sa vypracovali na vysokých školách v r. 1994 až 2000 aj pre prípravu metodických usmernení implementácie strategického environmentálneho hodnotenia.

Nástroj partnerstva medzi akademickým a verejným sektorom môže potenciálne priniesť mnohé pozitívne a ďalekosiahle efekty: zvýšiť kvalitu výkonu verejnej správy, zvýšiť spoločenskú legitimitu výkonu verejnej správy, zlepšiť plnenie princípov účasti zainteresovaných skupín, resp. verejnosti, rozšíriť možnosti VŠ správať sa trhovo, a tým aj pôsobiť na kvalitu a relevantnosť ich výskumnej činnosti, prostredníctvom prípadného zapojenia študentov vyšších ročníkov v podobe povinnej praxe, zapojenia doktorandov a prenosu poznatkov v podobe prípadových štúdií skvalitniť výučbu a prípravu budúcich odborníkov a mnohé ďalšie. Týmto článkom by sme chceli dosiahnuť zvýšenie povedomia najmä ústredných orgánov verejnej správy o tom, že mnohé z úloh vyplývajúcich z potrieb implementácie strategických iniciatív môžu realizovať aj iné subjekty, než priamo riadené organizácie rezortu a VŠ sú z mnohých dôvodov vhodným kandidátom.

Mária Kozová

UK Bratislava, Prírodovedecká fakulta, e-mail: kozova@fns.uniba.sk

Michal Sedláčko

UK Bratislava, Fakulta sociálnych a ekonomických vied,

Ústav verejnej politiky, e-mail: michal_sedlacko@hotmail.com

Ilustračné foto: archív SAŽP